

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

ANAYASA YARGISININ SINIRLARI SORUNU

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

ANAYASA YARGISININ SINIRLARI SORUNU

**Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş
4. BASKI**

FİLİZ KİTABEVİ

İstanbul - 2021

Kasım 2021
Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU
Anayasa Yargısının Sınırları Sorunu
ISBN: 978-975-368-687-7
Dördüncü Baskı: Kasım, 2021
Üçüncü Baskı: Eylül, 2018
İkinci Baskı: Nisan, 2015
Birinci Baskı: Eylül, 2014

BASKI

Birlik Fotokopi Baskı Ozalit Gıda
San. Tic. Ltd. Şti.

Matbaacı Sertifika Numarası: 20179

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850) 441 0 359
Faks: (212) 519 20 71
www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

*Rahmetli Babam Sabri USLU'nun
Aziz Hatırasına...*

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Doktora Programı'danki tez çalışmalarımın ürünü olan ve aynı adlı tezden türetilmiş bu kitabın dördüncü baskısı, ilk üç baskıdaki yazım ve noktalama hatalarından mümkün oldukça arındırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca kitap, yeni tarihli Anayasa Mahkemesi kararları, 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Kanun'la yapılan Anayasa değişikliği ve 2 Temmuz 2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (R.G., T., 9 Temmuz 2018, S. 30473, 3. Mükerrer) ile 6216 sayılı Kanun ve başta Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü olmak üzere diğer mevzuatda yapılan değişikliklerle güncellenmiştir. Diğer taraftan kitabın sonuna Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarıyla ve mevzuattaki değişikliklerle güncellenmiş 30/03/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve güncel Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü eklenmiştir.

Okuyucu için yararlı olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Kasım 2021

İÇİNDEKİLER

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANAYASA YARGISININ DOĞUŞU, GELİŞİMİ VE ANLAMI

I. GENEL OLARAK.....	13
II. ANAYASA YARGISININ DOĞUŞU VE GELİŞİMİ.....	14
A. ANAYASA YARGISININ DOĞUŞU: ANAYASACILIK VE SINIRLI DEVLET İDEALİ	14
1. Düşünsel Arka Plan: Anayasacılık	16
2. Anayasacılığın Araçları.....	32
3. Anayasacılık-Demokrasi Gerilimi ve Uzlaşma.....	63
III. ANAYASA YARGISININ GELİŞİMİ	70
A. GENEL OLARAK.....	70
B. DENETİM MODELLERİ	72
1. Yaygın Denetim-Amerikan Sistemi	73
2. Merkezîleşmiş Denetim-Anayasa Mahkemesi Sistemi.....	75
3. Karma Sistem-Fransız Sistemi	76
C. ANAYASA MAHKEMELERİ	79
IV. ANAYASA YARGISININ ANLAMI.....	86

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

ANAYASA YARGISININ SINIRLARI

I. GENEL OLARAK	97
II. ANAYASA YARGISINDA YORUM, YORUM YÖNTEMLERİ VE YORUM İLE ANAYASA YARGISININ SINIRLARI İLİŞKİSİ	100
A. GENEL OLARAK.....	101
B. ANAYASA YARGISINDA YORUM YÖNTEMLERİ	110
1. Sözel Yorum.....	111
2. Sistematiik Yorum.....	114
3. Tarihsel Yorum.....	117
4. Amaçsal Yorum.....	121
5. Anayasaya Uygun Yorum.....	124
C. YORUM VE YORUM YÖNTEMLERİ İLE ANAYASA YARGISININ SINIRLARI İLİŞKİSİ ...	148
1. Yorumun Yorumcuya Sıkı Sıkıya Bağlılığı	150
2. Birden Fazla Rakip Siyaset Teorisi ve Yorum Yönteminin Bulunması.....	153
3. Değerlendirme.....	158
III. ANAYASA YARGISININ SINIRI: DEMOKRATİK HUKUK DEVLETİ İLKESİ.....	162
A. HUKUK DEVLETİ İLKESİ	164
1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Hukuk Devleti İlkesinin Bir Yönü: Due Process of Law	166
2. Anayasacılık ve Hukuk Devleti İlkesi.....	169
3. Kanun Devleti-Hukuk Devleti.....	171
4. Şekli Hukuk Devleti-Maddi Hukuk Devleti.....	172
5. Anayasa Yargısının Sınırları: Hukuk Devleti İlkesinin Gerekleri	175
B. DEMOKRASİ	227
1. Demokrasi İle Hukuk Devleti Arasındaki Gerilim	237
2. Uzlaşma: Demokratik Hukuk Devleti.....	240
C. DEĞERLENDİRME.....	243

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANAYASA YARGISININ SINIRLARININ AŞILMASI: YARGISAL AKTİVİZM

I. ANAYASA YARGISININ SINIRLARININ AŞILMASI: YARGISAL AKTİVİZM	253
A. GENEL OLARAK YARGISAL AKTİVİZM	254
B. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA YARGISAL AKTİVİZME ÖRNEK KARARLAR	260
II. TÜRKİYE ANAYASA MAHKEMESİ'NİN YARGISAL AKTİVİZME ÖRNEK KARARLARI	268
A. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNE İLİŞKİN KANUNLARIN DENETİMİ.....	272
B. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI KARARLARI	311
C. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARLARININ DENETİMİ.....	340
1. 367 Kararı	349
2. Anayasa Mahkemesi İçtihadından Döndü mü?.....	369
D. LAİKLİK İLKESİNİN ANLAŞILIŞ BIÇIMI.....	372
1. Kimi Siyasi Partilerin Laiklik Karşısı Olduğu Gerekçesi İle Kapatılması.....	379
2. Anayasa Mahkemesi'nin Başörtüsü İle İlgili Yaklaşımı	393
3. Anayasa Mahkemesi'nin Katı-Militan-Monolitik Laiklik Anlayışını Terketmesi.....	423
4. Anayasa Mahkemesi'nin "Pardösü Kararı"	425
E. HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN KORUN(MA)MASI İŞLEVI	441
1. Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılmasında Kullanılan Ölçütler.....	442
2. Düşünce ve İfade Özgürlüğü.....	450
3. Sendikal Özgürlükler.....	453
4. Siyasi Parti Özgürlüğü.....	458
5. Basın Özgürlüğü.....	472
F. CAN DÜNDAR-ERDEM GÜL KARARI	478

İÇİNDEKİLER

G. TWİTTER KARARI.....	528
H. İMZACI ÖĞRETİM ELEMANLARI KARARI.....	539
İ. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERLE İLGİLİ YAKLAŞIM	614
J. EKONOMİ SİYASALARINA MÜDAHALEÇİ YAKLAŞIM	627
K. SEÇİM BARAJI İLE İLGİLİ YAKLAŞIM.....	632
L. DİĞER KARAR ÖRNEKLERİ.....	636
III. YARGISAL AKTİVİZMİN SONUÇLARI: SİYASETİN YARGISALLAŞMASI VE HÂKİMLER HÜKÛMETİ	643
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	651

EKLER

EK 1: 6216 SAYILI ANAYASA MAHKEMESİ'NİN KURULUŞU VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN	673
EK 2: ANAYASA MAHKEMESİ İÇTÜZÜĞÜ	723
EK 3: 2949 SAYILI ANAYASA MAHKEMESİ'NİN KURULUŞU VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN (MÛLGA)	793
EK 4: 44 SAYILI ANAYASA MAHKEMESİ'NİN KURULUŞU VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN (MÛLGA)	817
KAYNAKÇA	843
YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYINLARI	883

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	Aynı Eser/Aynı Yer
A.g.e.	Adı Geçen Eser
A.g.m.	Adı Geçen Makale
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
Art.	Article/Madde
AYMKD	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
Any.	Anayasa
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜSBFY	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
AYM	Anayasa Mahkemesi
BHS	Başkanlık Hükûmet Sistemi
Bkz.	Bakınız
BK	Birleşik Krallık
Bir.	Birleşim
BMM	Büyük Millet Meclisi
B.N.	Başvuru Numarası
CBK	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CHS	Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi
CK	Cumhurbaşkanlığı Kararları
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi
GPHS	Güçlendirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
XV	

KISALTMALAR

CS	Cumhuriyet Senatosu
CY	Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri
Çev.	Çeviren/Çevirenler
D.	Dönem
Der.	Derleyen
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DM	Danışma Meclisi
Dn.	Dipnot
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DTP	Demokratik Toplum Partisi
DYP	Doğru Yol Partisi
E.	Esas Sayısı
Ed.	Editör/Editörler/Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
Ed. by	Editör/Yayına Hazırlayan
Eds. by	Editörler/Yayına Hazırlayanlar
ESHİD	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği
FAC	Federal Almanya Cumhuriyeti
FC	Fransız Cumhuriyeti
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FİYHB	Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi/ Bildirgesi/Beyannamesi
Gazi ÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HA	Heyet-i A'yân, Meclis-i A'yân
HF	Halk Fırkası
Haz.	Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
HFSAD	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi Dergisi
HM	Heyet-i Meb'ûsan, Meclis-i Meb'ûsan
HP	Hürriyet Partisi
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kurulu

KISALTMALAR

HSYK	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
HU	Heyet-i Umûmî, Meclis-i Umûmî
HV	Heyet-i Vükelâ, Meclis-i Vükelâ
Iss.	Issue/Sayı
İçt.	İçtüzük/İçtüzüğü
İHAM	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İK	İspanya Krallığı
İKÜY	İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları
İT	İttihad ve Terakki
İTC	İttihad ve Terakki Cemiyeti
İÜHFİM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜHFY	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
K.	Karar Sayısı
Karş.	Karşılaştırınız
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
KE	Kânûn-i Esâsî
KHK	Kanun Hükmünde Karamname
K.S.	Karar Sayısı
K.T.	Karar Tarihi
LEE	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
md.	Madde
MBK	Milli Birlik Komitesi
MC	Milliyetçi Cephe
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MGKu.	Milli Güvenlik Kurulu
MGS	Milletvekili Genel Seçimi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MHS	Meclis Hükûmeti Sistemi
MİT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
XVII	

KISALTMALAR

MM	Millet Meclisi
MP	Millet Partisi
MSP	Milli Selamet Partisi
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	Numara
O.	Oturum
OHAL	Olağanüstü Hal
p.	Page/Sayfa
par.	Paragraf
pp.	Pages Part/Sayfa Arası/Sayfa Sayısı
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PHS	Parlamenter Hükûmet Sistemi
RF	Rusya Federasyonu
R.G.	Resmî Gazete
RP	Refah Partisi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı/Sayfa Arası
S.	Sayı
S.S.	Sıra Sayısı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SCOTUS	The Supreme Court of the United States/Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi
SDÜHFD	Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SI	Statutory Instruments
SPK	Siyasi Partiler Kanunu
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	Tarih
Trans. by	Çeviren/Çevirenler

KISALTMALAR

TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEK	Teşkilât-ı Esâsiyye Kânûnı
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TKP	Türkiye Köylü Partisi
TM	Temsilciler Meclisi
TODAİE	Türkiye ve Ortadođu Amme İdaresi Enstitüsü
T.V.	Takvîm-i Vekâyi
T.Y.	Baskı Tarihi Yok
v.	Versus/Karşı
Vol.	Volume/Cilt
Y.	Yıl
YBHS	Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemi
YBHD	Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKY	Yapı Kredi Yayınları
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YTP	Yeni Türkiye Partisi
Y.y.	Baskı Yeri Yok
Y.Y.	Yasama Yılı

KISALTMALAR
